

GODS LOF IN EEN DREIGENDE TIJD

Vooraf

Onderstaande preek is tijdens een pastoraal gesprek geboren. Toen ik de Psalm 98 op verzoek voor iemand las, kwamen beelden van dreigende natuurkrachten bij me op die de psalm in mijn gedachten kleurden. Wat in de psalm gezegd wordt over vrolijk zingende bergen en stromen die in de handen klappen kreeg daardoor een onverwachte actualiteit die ik – zonder aan andere thema's, zoals de verlossing van Israël te kort te doen – in de preek heb willen honoreren.

* *
*

Preek over Ps. 98:1: 'Zijn rechterhand en zijn heilige arm hebben Hem heil gebracht.'

Lezingen: Ps. 98 en Rom. 8:18-26.

Soms lees je een oude psalm ineens met nieuwe ogen. Woorden die je allang kende klinken alsof je ze voor de eerste keer hoort. Dat overkwam me pas met Psalm 98. Iemand vroeg me om die psalm aan het eind van een gesprek ter bemoediging te lezen.

Bemoedigend is de psalm zeker: over God die wonderen doet en zijn volk niet laat vallen maar het trouw blijft door alles heen. De psalm is een lofzang waar tenslotte de hele schepping aan mee moet doen. Niet alleen de mensen, ook de zee, de rivieren en de bergen moeten meedoen: laat de zee bulderen, laat de rivieren in hun handen klappen, laten de bergen vrolijk zijn voor het aangezicht van de HEERE. Alles moet meedoen aan de lofzang.

Nu heb ik dat nooit zo letterlijk genomen. Ik zag het meer als een dichterlijk beeld. Een dichter mag, als hij door zijn gevoel wordt meegesleept, een beetje fantaseren. In een gedicht kun je bergen vrolijk laten zijn en rivieren in de handen laten klappen.

Maar nu zag ik, toen het tijdens het lezen over de rivieren ging, in gedachten de rivieren voor me die Limburg onder water zetten en het water dat in Duitsland hele dorpen wegvaagde, waarvan het nog maar de vraag is of ze ooit weer opgebouwd zullen worden. We zagen nietige beekjes in woedende watermassa's veranderen. Er zat iets dreigends in. Hoezo vrolijk klappende rivieren?

Bij de bulderende zee dacht ik aan de zeespiegelstijging die wordt voorspeld en aan de smeltende ijskappen en aan het westen van ons land dat beneden zeeniveau ligt. Hoelang zal men het nog met menselijke middelen kunnen beschermen? In de Stille Oceaan zijn er al eilanden aan het verdwijnen. Zal het met ons land ook zo gaan? Zullen onze kinderen en kleinkinderen er nog veilig kunnen wonen? En hoe zullen onze buurlanden zich dan opstellen? Als ze zich gaan gedragen zoals wij dat nu tegenover vluchtelingen doen, dan ziet het er niet best voor hen uit.

De oude profeten zouden er tekenen van de toorn van God in zien. Nú hoor je mensen spreken over de natuur die, na door de mens uitgebuit te zijn, haar rechten op komt eisen. En zelfs de koele wetenschap zegt ons dat het consequenties zijn van de manier waarop wij omgaan met de aarde. Degenen die ontkennen dat er klimaatprobleem is houden zich stil bij wat zij met de aarde zien gebeuren.

Jezus spreekt over de ‘angst’ en de ‘twijfelmoedigheid’ die op aarde zullen heersen als de ‘krachten van de kosmos’ zullen worden bewogen en de zee een ‘groot geluid’ zal maken (Luk. 21:25). We maken het mee. Het kleurt onze kijk op de wereld.

En in diezelfde wereld klinkt nu ook deze ‘psalm’ (vs. 1), over de zee die bruist tot lof van God, over rivieren die vrolijk in de handen klappen. Je zou ook kunnen zeggen: in diezelfde dreigende wereld laat GOD deze psalm klinken.

‘Een psalm’ staat erboven. Dat is: een lied begeleid door snaren. Dat is niet zomaar een mededeling. Het woord wil ons, net als ieder woord in de Bijbel, wakker maken en ons brengen tot verwondering over het feit dat God in deze wereld een lied laat klinken en dat het nog een vrolijk lied is ook: een loflied op Hem die deze wereld gemaakt heeft.

In de psalm gaat het over de ‘wonderen’ die de HEERE doet (1). En het eerste wonder is al dit dat God in een wereld waar zo veel ons bang kan maken, een lied als dit laat zingen. Een lied dat ons nog uitnodigt om mee te zingen ook: ‘Zingt voor de HEERE een nieuw lied’ (1).

Niet meer het oude liedje van de uitbuiting: als ik het maar goed heb mag de wereld de afgrond in glijden. Ook niet het lied van de angst die het ons geeft als we in de wereld enkel natuurkrachten aan het werk zien die ons over het hoofd dreigen te groeien en die we niet meer in de hand kunnen houden, maar een lied op GOD die wonderen doet en dingen om kan keren. Dat is het nieuwe lied dat God ons geeft en ons wil leren zingen.

Door het angstwekkende bulderen van de natuurkrachten, ook door het angstige en agressieve schreeuwen van mensen in deze wereld heen, laat God zijn lied klinken: ‘Een psalm’, een lied begeleid door het betoverende geluid van snaren. We horen het in gedachten: een geluid dat ons rustig maakt en meeneemt tegelijk en dat ons hart ontvankelijk maakt voor het lied dat God voor ons laat zingen.

Een NIEUW lied, dat ons hart verheft naar God, God die zo’n lied waard is omdat hij ‘wonderen gedaan heeft’ en mensen redt uit nood: ‘Zingt voor de HEERE een nieuw lied’, begint het, ‘want Hij heeft wonderen gedaan. Zijn rechterhand en zijn heilige arm hebben Hem redding gebracht’ (1).

Een God met een sterke arm die wonderen doet en heil/redding tot stand brengt. Als een Israëliet zulke dingen zegt, dan gaat het altijd over hét grote wonder en dé grote redding waar Israël zijn bestaan als volk aan te danken had: de bevrijding van de Israëlieten uit de slavernij waarin ze gevangen werden gehouden door de Egyptenaren, een bevrijding die de Joden nog jaarlijks met pesach vieren: dé bevrijding, hét grote wonder waaraan Israël zijn bestaan te danken had.

Dat wonder had God gedaan voor het oog van alle volken, en het is nóg te zien, want God is Israël trouw gebleven tot op deze dag, precies zoals in de psalm gezegd wordt (vs. 3): dat God trouw bleef aan Israël, dat Hij nooit ophield aan hen te denken en dat de hele wereld dat zou zien.

Dit zijn voor elke Bijbellezer bekende dingen, maar er zit iets bijzonders in de manier waarop in déze psalm over die grote bevrijding wordt gesproken. Maar dan moet je goed kijken, anders lees je er overheen. Het staat in vers 1. Daar staat niet dat Gods rechterhand en zijn arm aan Israël heil/redding heeft gebracht. Dat zou je verwachten, maar er staat iets anders, iets wonderlijks. Er staat: ‘Zijn rechterhand en zijn heilige arm hebben Hém heil/redding gebracht.’

‘Hem’, dat is God zelf. Zo is het in de Statenvertaling (ook de herziene) weergegeven, als Hem, nadrukkelijk met een hoofdletter¹. Maar is dat niet vreemd, als gezegd wordt dat aan God ‘redding’ wordt gegeven? Alsof Hij redding nodig had! God is toch zelf de Redder?

---

¹ De NBV laat het weg: ‘Zijn rechterhand heeft overwonnen, / zijn heilige arm heeft redding gebracht.’ De Naardense vertaling geeft het wel weer: ‘redding bracht hem [bedoeld is God, de ENE] zijn rechterhand, / de macht van zijn heilige arm’. Het meest nadrukkelijk in dezen is Marnix van Sint Aldegonde in de

Toch staat het er wel zo: dat Gods rechterhand en zijn heilige arm ‘Hem’ redding geven. Hoe moeten we dat zien? Het zegt iets over hoe nauw de band tussen God en Israël was en is. Zo nauw dat Hij in al hun verdrukkingen mét hen benauwd was en dat Hij, toen het volk in Egypte in slavernij verkeerde, mét hen zuchtte en leed en naar bevrijding smachtte.

‘In al hun benauwdheid was Hij benauwd’, lezen we bij de profeet Jesaja (63:9). Hetzelfde zien we ook hier in de psalm aangeduid: samen met zijn volk verkeerde Hij in Egypte in benauwdheid, maar zijn rechterhand heeft Hem redding gebracht, want, al is Hij samen met Israël benauwd, HIJ BLIJFT GOD DE ALMACHTIGE en Hij breekt de benauwenis waarin Hij met Israël gevangen wordt gehouden open en breekt er samen met zijn volk uit. Zijn heilige arm heeft dat gedaan en die van niemand anders².

Dat is het wonder waaraan Israël zijn bestaan te danken heeft en als het later opnieuw in verdrukking komt te verkeren, ten tijde van de ballingschap en bij alles wat er daarna nog aan verdrukking voor Israël gekomen is en mogelijk nog komen zál: in al hun benauwdheid is Hij mét hen benauwd en zijn rechterhand zal Hem redding blijven geven, want Hij blijft zijn volk trouw en Hij blijft God de Almachtige. Uiteindelijk zit het allemaal al in de naam HEERE: ‘Ik ben er’, ‘Ik ben erbij’ (Ex. 3:14). Hij is er ook bij in benauwdheid.

Om een voorbeeld op menselijk niveau te geven. Je kunt de overtuiging hebben dat aan vluchtelingen onderdak moet worden verleend. Je kunt die overtuiging verdedigen en menen daar Bijbelse argumenten voor te hebben, maar als er persoonlijk één in je leven komt, zoals mij overkwam, en je wordt vrienden met hem, dan lig je wákker van wat hem overkomt en als je hem langzaam geestelijk af ziet takelen in het gevecht met de autoriteiten. Dan voel je er iets van wat het is om mét iemand benauwd te zijn en hoop je ook mét hem op bevrijding en aan het einde voel je je ook mét hem bevrijd. Het zijn menselijke gevoelens maar het zeggen wel iets.

De HEERE was met Israël benauwd toen het volk in slavernij verkeerde. Maar Hij is God de Almachtige en Hij vocht zich ook mét zijn volk naar de bevrijding. Zijn rechterhand bracht Hem redding aan en Israël mocht daarin delen.

Dat zit er achter de woorden: ‘Zijn rechterhand en zijn heilige arm hebben Hem redding gebracht’ (1). Mét Israël was Hij in slavernij gegaan om zelf de deur voor hen open te breken en hen naar de vrijheid te leiden. Dat heeft Hij voor het oog van alle volkeren gedaan, zegt de Psalm, en daarmee heeft Hij zijn goedheid en zijn trouw laten zien aan heel de wereld.

Toen Hij later in Christus de wereld in kwam, wilde Hij in al de benauwdheden delen waarin wij als mensen in deze wereld terechtgekomen zijn, deze wereld waar onrecht heerst en dood en waar wij ons schuldig maken, een wereld die mooi lijkt maar vol is van pijn en angsten, angsten voor wat wij elkander aandoen en voor wat ons overkomt als de krachten van de kosmos wankelen. God blijft daar niet boven zweven. Hij gaat er IN. Hij wil in al onze benauwdheid delen.

In het evangelie zien we Jezus worstelen met de angst voor dood en lijden. Laat deze beker aan Mij voorbij gaan, bidt Hij dan (Mk. 14:36). ‘Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?’ roept Hij aan het kruis (Mk. 15:34). Maar het bleef stil. Hij stierf en werd begraven. Tot in de dood deelde Hij in onze benauwenissen.

Maar na drie dagen werd de gevangenis opengebroken en stond Hij daar weer, opgestaan in een nieuw en onvergankelijk leven. Gods rechterhand was sterker dan de dood

---

psalmberijming die hij in 1591 het licht deed zien: ‘Hem heeft verlost sijns selfs hant crachtig / End sijnen erm sterck bygestaen.’ In de prozavertaling die in naast de berijming is afgedrukt, lezen we: ‘syne rechterhandt ende den erm sijner heylicheyte heeft hem behouden.’ J.J.P. Valeton schrijft in zijn commentaar bij deze psalm dat de wonderen die God doet ook Hemzelf gelden: ‘Zijn rechterhand en zijn heilige arm gaf *hem* heil. (...) Wat God doet voor zijn volk, doet hij ook voor zich zelf.’

² Vergelijk Jesaja 59:16 en 63:5, waar vergelijkbare formuleringen worden gebruikt en waar de gedachte is: als niemand Mij in mijn toeleg steunt of bijstaat, dan zal mijn eigen arm Mij hulp verschaffen.

gebleken en had Hem redding gebracht³. De dood kon Hem niet houden, zal Petrus later uitroepen (Hand. 2:24). Gods arm had heil aan het licht gebracht voor alle volken.

Maar nog is de wereld niet verlost. De schepping zucht onder de gevolgen van de zonde, zoals Paulus in het achtste hoofdstuk van zijn brief aan de Romeinen zegt. In onze tijd wordt duidelijk hoe concreet we dat moeten nemen: Wij mensen zijn het die de aarde doen zuchten door de manier waarop wij leven.

Maar ook nu is de HEERE met zijn schepping benauwd. De schepping zucht, zegt Paulus, en Gods Geest zucht met haar mee met onuitsprekelijke zuchten. En Hij zal daarmee doorgaan, want Gods Geest is God en Hij rust niet voor zijn heilige arm ook de wereld verlossing zal brengen.

Dan wordt heel de psalm waar. Ook dat van de juichende aarde en van de vrolijk bruisende zee, dat van de zingende bergen en van de rivieren die in hun handen zullen klappen. En ook de mensen die de aarde bewonen zullen dan, van zonde en dood verlost, in die vreugde delen.

En al zien we dat allemaal nog niet vóór ons – eerder het tegendeel: een zee die ons bedreigt, woedende rivieren, mensen die met elkaar in strijd en oorlog zijn, een aarde die uitgeput wordt onder de manier waarop wij leven. En ook over de bevrijding van Israël is de wereld nog niet vrolijk. Verre van dat helaas. Antisemitisme lijkt weer toe te nemen, alsof we niets geleerd hebben.

Een angstige wereld al met al, waarin we steeds meer tot de ontdekking komen dat we, naast persoonlijk falen, ook deel zijn van een zondige MENSHEID die niets lijkt te willen leren en die steeds verder van God afraakt en waar we als individuele mens maar weinig tegen kunnen doen. Ja, bidden misschien: HEERE, help ons. Verlos ons van de boze.

In zo'n wereld laat God deze psalm klinken, waarin Hij ons laat weten: Mét mijn volk was Ik benauwd, maar Mijn rechterhand bracht Mij redding en Ik ben eruit gebroken en mijn volk met Mij en Ik heb ze een eigen bestaan gegeven voor het oog van alle volken. Mét mijn Zoon ben Ik benauwd geweest tot in de dood met al zijn angsten, maar mijn sterke arm heeft het graf geopend en Hij leeft en zit nu aan mijn rechterhand en jij zult met Hem leven.

En mét mijn wereld ben Ik benauwd en mét jullie zucht Ik onder haar slavernij met onuitsprekelijke zuchten. Maar ook nu zal mijn rechterhand Mij redding geven en de wereld zal verlost worden uit haar slavernij en zij zal stralen in mijn heerlijkheid als Ik alles in allen zal wezen (Rom. 8; 1 Kor. 15). Dan zullen de bergen vrolijk zijn en de rivieren in hun handen klappen. Dan zal alles nieuw zijn.

Zover is het nog niet, maar de psalm wekt het verlangen ernaar. En niet alleen verlangen maar ook het vertrouwen dat de wereld die in de psalm wordt getekend eens werkelijkheid zal zijn. Zo waar als de HEERE God is en zijn heilige arm Hem heil verschaft.

‘Want Hij komt!’ roept de psalm ons aan het einde bemoedigend toe: Hij komt om recht te spreken over de aarde en zal een rechtvaardig oordeel over de volkeren vellen (9).

De psalm zegt dat om ons te bemoedigen, maar vinden we het fijn als dit gezegd wordt? ‘Hij komt, Hij komt om d' aard te richten’, zingen we vrolijk op een opgewekte melodie die iedereen mee kan zingen, maar zijn we er werkelijk blij mee dat de HEERE recht zal komen spreken?

---

³ In de samenvatting die Marnix van Sint Aldegonde aan de berijming van de psalm vooraf laat gaan betreft hij de woorden op de ‘cracht’ die God ‘an Christo [aan Christus] soude laten blijken tot salicheyt ende behoedenisse sijner gemeynte, welcke so [zowel] van de Ioden als van alle andere volcken soude werden [worden] vergadert.’ Met deze uitleg beweegt Marnix zich in de lijn van de Nederlandse Geloofsbelijdenis (artikel 9), waar wordt gezegd dat de plaatsen in het Oude Testament waar God met zichzelf in gesprek is of op zichzelf reageert laten zien ‘dat er meer dan één Persoon in de Godheid is’. De belijdenis ziet dit als een voorbereiding op het Nieuwe Testament waarin we in de ene God drie personen met elkaar in gesprek zien.

Als we het moeilijk hebben met wat Gods volk wordt aangedaan, en al die anderen die in de wereld in verdrukking leven, dán zien we ernaar uit dat er een Rechter komt die meevoelt met hun benauwenis en die hen met een sterke arm zal bevrijden, en die de slachtoffers zelfs uit de dood terug zal halen om hun eindelijk recht te doen.

Als we wanhopen aan de situatie waarin we als mensheid zijn verzeild, en we vragen ons af hoe het ooit nog goed moet komen, dán verlangen we ernaar dat iemand eindelijk een keer recht zal wetten wat wij mensen hebben stukgemaakt.

Als we met verdriet zien hoe de wereld die God heeft gemaakt zucht onder ons egoïsme, dan verlangen we naar een Rechter die het voor haar opneemt en haar in haar glorie herstelt, en dan weten we dat Hij daar ook zelf naar verlangt omdat Hij in al onze benauwdheden ook zelf benauwd is en niet zal rusten voordat de wereld die Hij heeft geschapen weer in volle heerlijkheid vóór Hem staat.

Als we de wereld als een speelplaats voor ons egoïsme zien, dan zullen we die Rechter vrezen. De psalm wil dat we naar zijn komst verlánen: de Rechter die onze benauwdheid deelt en ons met een sterke arm komt verlossen. Wie herkent niet Jezus in Hem?

De psalm wil ons ook LIEFDE bijbrengen. Liefde ook voor de wereld die God geschapen heeft, met zijn bergen, de zee en de rivieren waarvan God wil dat ze blij zullen zijn. En dan doet het ons verdriet als we zien dat het slecht met hen gaat en met de mensen ook die op de aarde wonen, want God heeft ze allen gemaakt. Dat zal bij ons wel niet zo emotioneel gaan als bij Aljosja, de jongeman uit het boek van Dostojevski, die zich voorover op de aarde liet vallen en haar wenend omarmde. Maar de liefde is er wel.

En al weten we dat wij de wereld niet kunnen verlossen, we gaan er liefdevol en voorzichtig mee om, want we weten dat God haar tot vreugde heeft geschapen en dat Hij zucht onder wat haar wordt aangedaan.

Het is verleidelijk om hier aan te halen wat de Bijbel over de sabbatsrust zegt, die wij ook de aarde moeten gunnen om bij te komen van alles wat wij met haar doen (Lev. 25) en de consequenties die dat voor ons handelen heeft. Dat zou een aparte preek vereisen. Laat het voor nu genoeg zijn dat eerbied voor wat God heeft geschapen en terughoudendheid in het gebruik daarvan hoort bij het christelijk leven.

Dat hoeft het leven niet saai te maken. Voor een christen heeft juist het gewone glans: een eenvoudige maaltijd met een gesprek erbij, een psalm die het hart verheft tot God, de schittering van het licht in het water, dat zijn dingen die het leven vervullen en ze geven ons meer dan het: ‘eruit halen wat er in zit’ dat ons door de wereld wordt opgedrongen.

Zo leven we met vrede en eenvoud in het hart voor God in een bedreigende wereld.
TOTDAT HIJ KOMT om met zijn heilige arm alles nieuw te maken.

AMEN.